

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Učiteljski konvikt v Ljubljani. — Gospodarski program. — Gospod s Kamna. — Absurdum. — Klerikalizem in mi. — Zborovanja »Saveza hrv. učiteljskih društev«. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Učiteljski konvikt v Ljubljani.

Ob prihodnjem Božiču mine 10 let, odkar si je ustanovilo kranjsko učiteljstvo »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta«. V teku teh let si je že nabralo 20.000 K zgradbenega kapitala, tako da pride povprečno na vsako leto 2000 K. Če upoštevamo žalostne razmere, ki v njih živi kranjsko učiteljstvo, smemo reči, da je vsota, ki si jo je učiteljstvo takorekoč po krajcarjih pritrvalo, naravnost velikanska, prelep znak naše požrtvovalnosti in našega idealnega prizadevanja.

Temelj je torej položen!

Društveni odbor pa je sklenil, da razširi svoje delovanje tudi preko mej kranjske dežele, da si zgradi vse v »Zavezi« z združenim učiteljstvom svoj dom v Ljubljani in da pridemo čimprej z združenimi močmi do zaželenega smotra. Ta namera se nam zdi tako lepa in plemenita, da jo priporočamo v najresnejše uvaževanje!

Naš skupni smoter je: Vse učiteljstvo vseh slovenskih pokrajin imej v Ljubljani svojo streho, kjer bo drugi dom njega sirotam in otrokom. To nam bodi glavno! Poleg tega bodo imela tamkaj svoj varni kot naša društva, ki reprezentujejo moč naše organizacije.

Do tega smotra pa ne pridemo s samimi besedami, nego je treba živahnega dela, mnogo žrtev in mnogo — denarja. Ako združimo vse sile in napnemo vse moči, je lahko mogoče, da imamo po preteku drugega desetletja svoj »Učiteljski konvikt«, tako da bomo obhajali petindvajsetletnico »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« v — lastnem domu!

Ta najlepši praznik svoje požrtvovalnosti bi še radi učkali. Potem bi bila naša naloga končana, in na tem mejniku našega prizadevanja in trudapolnega delovanja bi morale potem zastaviti mlajše in krepkejšie sile, da izvrše druga dela, ki nas še čakajo.

Težki so neprestani, hudi viharji dolgih let večnega boja in žrtvovanja. Še tako jake moči opešajo, če se vedno izčrpavajo, a ni zanje nadomestila in novih, okrepujočih snovi. Naše sedanje učiteljstvo ne pozna odmora in počitka. Noč in dan je vpreženo v delo, ki srka njegove moči ter ubija njega psihično in fizično silo. Sedaj je zakipela do kulminacije naša tvorna moč. Več nego sedaj ne more delati

učiteljstvo, živeče in trpeče v tako obupno žalostnih, vsako dostojno plačo poštenih delavcev ironizujočih razmerah. Na nas pritiska najskrajnejša potreba izdatne samopomoči, da ne pocepamo od pomanjkanja v sramoto gabnega sistema, ki žene v propast naše šolstvo in nas in domovino!

Kot hrast na gori, ki kljubuje viharjem, tako stoji naše učiteljstvo v vrtincu političkih viharjev in birokratskih navalov. Toda temu hrastu so omajani koreni, zakaj ni zemlje okolo njih, da bi jim dajala tečne in zdrave hrane!

Najtežja skrb navda učitelja takrat, ko se ozre po svojih otrokih, ki ga prosijo kruha. Rad bi jim napravil življenje lepše in lažje nego je njegovo, življenje sužnja in neplačanega, vedno zasmehovanega, vedno zapostavljanega delavca. Kje ima danes učitelj zaslombo? Celo šolske oblasti, ki bi ga morale ščititi, ne čuvajo njegovega žalostnega življenja in nimajo usmiljenja z njegovo izčrpano fizično močjo. In zato ima učitelj zaslombo v samem sebi, v svoji organizaciji in v redkem številu pravih, požrtvovalnih svojih prijateljev.

In če ne več mi, imeli bodo naši otroci in zanamci zaslombo v »Učiteljskem konviktu«, ki bo sezidan na naših prihrankih, takorekoč na krvavo prisluženih in od lačnih ust pritrghanih krajcarjih.

Zato pa mora vse učiteljstvo na delo, in sicer nemudoma! Po vseh slovenskih kronovinah je treba razviti živahno agitacijo v prid »Učiteljskemu konviktu«. Zastaviti moramo vse sile, da nabere vsaka kronovina v naslednjem desetletju po 20.000 K, in prizadevati si moramo, da dobimo v tem času od svojih prijateljev tudi 20.000 K. Koncem drugega desetletja bi imeli na ta način sedanjih 20.000 K, potem novih kranjskih 20.000 K, štajerskih 20.000 K, primorskih 20.000 K in prijateljskih 20.000 K, t. j. skupaj 100.000 K kapitala in še obresti.

Kako pridemo do tega?

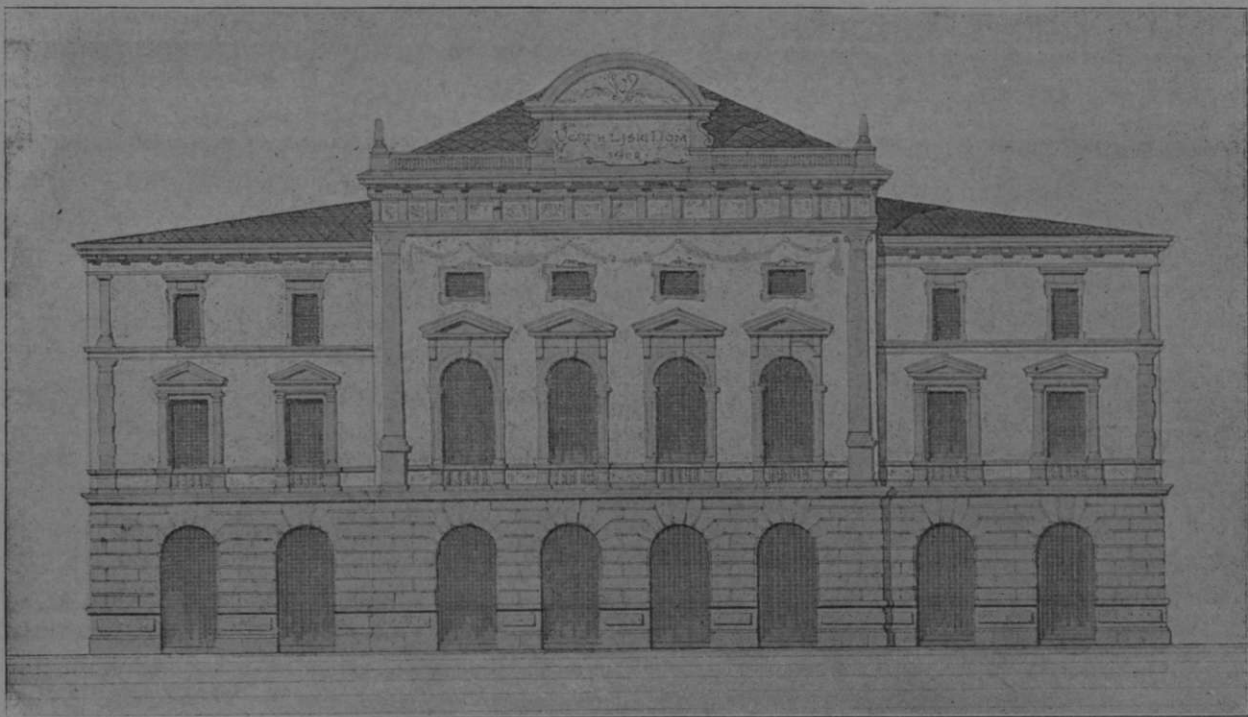
»Učiteljski konvikt« ima svojo krajcarsko podružnico. Z dotičnimi knjižicami mora učiteljstvo med ljudi! Če nam knjižice plesnijo doma, nam ne bo s tem nič pomagano. — Vsako učiteljsko društvo mora pristopiti k »Učiteljskemu konviktu« kot pokrovitelj z 200 K. Vsako učiteljsko društvo mora prirediti vsaj enkrat v letu koncert v prid »Učiteljskemu konviktu«. — Potrkati je treba pri občinah, raznih društvi in korporacijah, pri posojilnicah in hranilnicah, da nam priskočijo na pomoč. — Nadalje bi moral biti pravi društveni član vsak učitelj in vsaka učiteljica ter v ta namen plačati na leto 2 K. Če bi se zgodilo samo to, bi imeli vsako

leto nad 2000 K gotovega dohodka. — Goriško in štajersko deželno učiteljsko društvo se mora obrniti z dobro utemeljenimi prošnjami na deželni zbor, da dovoli v ta namen večji prispevek. Odbor »Učiteljskega konvikta« mora stopiti s takimi prošnjami pred občinski svet ljubljanski, pred deželni zbor kranjski in tudi pred »Kranjsko hranilnico«. — Vsak učitelj in vsaka učiteljica se mora posluževati edino in samo »Gospodarskega programa«. Toda »Gospodarski program« je treba razširiti tudi izven Ljubljane po drugih kranjskih mestih (n. pr. Kranj, Škofja Loka, Radovljica, Kamnik, Postojna, Idrija, Vipava, Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Litija itd. — koder daje dobiček učiteljstvo iz kraja in okolice), in »Gospodarski program« naj ustanove tudi za Štajersko (n. pr. Celje, Maribor, Brežice, Ptuj, Ljutomer, Rogatec itd.) in za Primorsko (n. pr. Gorica, Trst, Divača, Ajdovščina itd.) Učiteljstvo pa sme naročati in kupovati

mesto v srednjo šolo. Če je pa že učitelj-oče v taki stiski, pač ni treba poudarjati, kake reve so v tem oziru šele **učiteljske vdove in učiteljske sirote**.

Po geslu: »Pomagaj si sam in pomagal ti bo Bog« smo učitelji leta 1894. ustanovili »**Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani**«, katerega namen je, zgraditi v Ljubljani poslopje za **zavod**, v katerem bo skrbjeno za **učiteljske otroke in sirote**, da bi se pripravljali za življenje ter bili za svojih študij preskrbljeni kakor v uravnanem očetovem domu.

V desetih letih smo nabrali **20.000 K** zgradbenega kapitala, ki smo ga zložili večinoma učitelji sami. Potreba učiteljskega konvikta postaja dan za dnevom večja in nujnejša. Iz lastne moči pa ne pridemo učitelji še kmalu do zaželenega cilja, če ne dobimo **podpore in pomoči pri šolskih in učiteljskih prijateljih**. Upamo pa, da bomo uslišani

Učiteljski konvikt.*)

(Pročelje.)

samo pri tistih tvrdkah, ki se vpišejo v »Gospodarski program«.

O »Hranilnici in posojilnici Učiteljskega konvikta« in o nje pomenu za »Učiteljski konvikt« smo govorili zadnjič na tem mestu. — Odbor pripravlja tudi efektno loterijo, in dobiti bo še druge vire dohodkov.

Društveni odbor se je tudi odločil, da razpošlje znanim prijateljem učiteljstva in šolstva tako-le prošnjo:

P. n.!

Poznamo Vas, da ste prijatelj šolstva in učiteljstva. To nam daje pogum, da se obračamo do Vašega blagorodja s ponižno prošnjo.

Znano je Vašemu blagorodju, da se ljudski učitelji hudo borimo za vsakdanji kruh. Z malo plačo, ki jo dobiva učitelj, komaj samec izhaja, ne pa učitelj z družino. In vendar je njegova dolžnost, da vzgoji svojo deco stanu primerno. Zbog nizke plače mu je nemogoče, poslati svoje otroke v

ter nas bo narod, ki nam izroča in zaupa svoj najdražji zaklad: svojo deco — iz hvaležnosti dragevolje podpiral pri tem podjetju, ki ima edino skrbeti za **učiteljske otroke in sirote**.

Z ozirom na blagi namen se usojamo tudi Vaše blagorodje ponižno prositi denarne podpore ter se blagovolite v ta namen poslužiti priložene položnice. **Vsak, tudi najmanjši dar, bomo sprejeli z največjo hvaležnostjo.**

»Kamen do kamena palača.«

Preverjeni smo, da ne ostane ta prošnja glas vpijočega v puščavi. Nekateri naši prijatelji, ki so že prejeli to prošnjo, so se tudi že odzvali z znatnimi zneski. Pričakujemo, da se jih odzove še mnogo!

Da bo vedel društveni odbor, komu je poslati tu priobčeno prošnjo, naj nemudoma naznani vsak šolski voditelj ali kdorkoli izmed

*) Načrte za »Učiteljski konvikt« je brezplačno izdelal g. nadinžener Fran Žužek, zakar mu izrekamo najlepšo zahvalo!

naših tovarišev in tovarišic društvenemu blagajniku Jakobu Dimniku iz svojega kraja naslove šolskih prijateljev, o katerih je pričakovati, da bodo kaj darovali za »Učiteljski konvikt«.

Končujemo s Simonom Gregorčičem:

Le vkup, le vkup kamnarji zdaj,
na delo vsi zidarji zdaj,
imé si proslavite,
dom skupni nam zgradite!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: »Učiteljski konvikt«, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
6. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
7. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvih ulicah v Ljubljani,
8. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
9. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
10. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo »Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev«.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu »Svoji k svojim!« podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Gospod s Kamna.

III.

«In kaj za zdaj?» se vprašuje vpokojeni gospod dvorni svetnik Šuklje. — Na to vprašanje odgovarja sam v »Slovincu« z dne 17. avgusta t. l. natančno tako:

»V takem položaju (v slabem gmotnem) — to kaže tudi analogija pri državi — moramo i mi na Kranjskem pomagati le z začasnimi ukrenbami. Torej bi jaz za svojo osebo nasvetoval, deželni zbor naj postavi v proračun normalno-šolskega zaklada vsako leto neko primerno svoto kot izreden kredit za remuneracijo vrednih in potrebnih učiteljev, in sicer toliko časa, dokler se potom preje razloženih naprav in zavodov ne dobe na razpolago zadostna sredstva za sistematično izboljšanje učiteljskih plač.

Pri odmerjenju tega izrednega, recimo učiteljskega kredita, ne bi maral biti skopuh. Pričel bi morda prvo leto s svoto sto tisoč kron. Ker znaša po zadnjem računskem sklepu deželne zaklada 1% deželne naklade na direktni

davek okroglo 33.600 K, trebalo bi v pokritje omenjene izredne potrebeščine pač zvišati doklade za približno $2\frac{1}{2}$ —3% toda to zvišanje bi bilo le začasno, ter bi moralo ponehati, oziroma za druge namene uporabljati se v tisti meri, v koji se kaže denarni uspeh deželnega užitninskega zakupa, zapuščinskih pristožbin, deželne zavarovalnice ter drugih dohodkov, koji se dado še izumiti v svrhu izboljšanja učiteljskih plač.

In s svoto 100.000 K bi se moglo že izdatno pomagati poedinim potrebnim učiteljem. Vsega učiteljstva na javnih ljudskih šolah, vzdržanih po deželi, utegne biti dandanes okolo 630, izmed katerih bode provizorno nameščenih okolo 80. Izrečno povdarjam, da se mi niti ne sanja o tem, da bi provizornemu učiteljstvu hotel zveksati njegove dohodke. To bi bila neosnovana radodarnost, kajti pomisliti je, da postane provizoren učitelj sleherni absolvent učiteljskega takoj, ko položi zrelostni izpit in se oglasi za kako učiteljsko službo, ter da se v sedanjih razmerah pri nas hipoma stalno nastavi, kakor hitro pridobi svedočbo učiteljske vsposobljenosti. Tak mladenič tedaj lahko shaja z letnimi 800 K, h katerim se tuintam še nekaj da prislužiti. Saj morajo naši absolvirani juristi, opremljeni z vsemi državnimi izpiti ter morda celo z doktorskim dostojanstvom, sedaj včasih zastoj služiti državi 1—2 let, predno se jih oblagodari z malim adjutom 1000 K!

Po mojem mnenju bi trebalo izvzeti od dotičnih podpor tudi vse učiteljice, zgolj iz tega razloga, ker v njih ni opaziti posebne potrebnosti. Ali s to izjemo nikakor ne bi hotel neugodno prejudicirati vprašanja, bode li sistematično zvišanje učiteljskih plač namenjeno tudi ženskemu delu šolskega osebja. Nasprotno, v današnjih razmerah zagovarjam i jaz enakopravnost učiteljic. Istina je sicer, da ima ženski spol sploh manj potreb in manj »dragocenih« razvad nego moški, istina tedaj, da bi se načeloma dalo zagovarjati odmerjanje različne plače pri službujočih iste kategorije, toda z druge strani je vsekako uvaževati, da dandanes učiteljice v naši deželi žalibog reprezentujejo vsled svoje vednosti, natančnosti in discipline ne le lepšo, temveč tudi boljšo polovico kranjskega učiteljstva. Ali prilika, ozirati se na jasno to dejstvo, našla se bode pri definitivni preosnovi učiteljskih plač, nima pa mesta pri provizornem olajševanju, katero se mora po svoji naravi omejiti na najbolj potrebne poedince.

Dalje sodim glede stalnih učiteljev samcev, da po svoji ogromni večini ne pridejo v poštev pri razdelitvi začasnih nagrad. Dasi so dohodki stalnim učiteljem na Kranjskem prav tesno odmerjeni, vendar se učitelj-samec ž njimi še lahko pošteno preživi, kruha ne bode stradal in tuintam si bode celo mogel privoščiti merico vina.

Pravo potrebnost bode tedaj iskati le pri oženjenih učiteljih, zlasti med onimi, kateri so po nekem starem »šolmastrovskem« običaju bogato oblagodarjeni z deco. A pri oceni dotičnih razmer bi bilo vsekako uvaževati tudi prosilčevo vrednost, oziroma njegovo službeno delovanje. Srečnega bi se čutil, ako bi mogel z mirno vestjo zabeležiti stavek, da na Kranjskem vsak učitelj sploh vestno spolnuje svoje stanovske dolžnosti. A tega poguma po tem, kar se vidi in sliši o naših učiteljih, žalibog imeti ne morem, vsled tega vztrajam pri zahtevi, naj se iz deželnih sredstev nakazani izredni učiteljski kredit razdeli zgolj med vredne, zaslužne in potrebne učitelje.

Toda že čujem ugovor, da se s tako uvedbo le pospeši ona rak-rana javnega našega organizma, katera se glasi:

protekcija! Poznam to gnusno prikazen, ki je osobito nevarna pri našem učiteljstvu. Marsikaj bi že dandanes bilo na boljem v našem šolstvu, da ne bi zlasti »Narodove« stranke voditelji svoji milosti med učitelje delili ter jih v potrebi tudi branili in ščitili, — zgolj z ozirom na strankarsko mišljenje dotičnikovo. Navzlic temu svojemu osvedočenju ne morem izumiti drugega sredstva. Proti protekcijizmu ni boljšega sredstva, nego javna kontrola. Torej naj sklene deželni zbor, da je dotični kredit razdeliti med oženjene, vredne in potrebne učitelje po deželnem šolskem svetu sporazumno z deželnim odborom in s tem uvetom, da se o njegovi razdelitvi vsako leto natančen račun položi deželnemu zboru.

Tako Šuklje!

Iz dolgosti in gostobesednosti prejšnjih njegovih člankov, ki so bili tudi polni ostrih osebnih napadov, smo sklepali, da pride odrešenik bednega kranjskega učiteljstva do drugega zaključka. Ta zaključek je v primerju docela istoveten z našimi neprestanimi prošnjami in zahtevami, ki so koncentrovane v devizi: Pomagajte takoj, ker tako ne gre več dalje! Šuklje dobro ve, da nam nečejo pomagati takoj, a tisti, ki bi hoteli, tudi ne morejo, ker ni mogoče zaradi klerikalne obstrukcije spraviti deželnega zbora do rednega funkcioniranja. Da je eden izmed glavnih vzrokov, zakaj obstruirajo klerikalni poslanci, regulacija učiteljskih plač, je splošno znano in dokazano dejstvo. Ker je Šuklje sedaj poslanec klerikalne stranke, je tudi njemu vse to znano in znane so mu nemara še druge tajnosti.

Morebiti se ne motimo, če domnevamo, da je bilo Šukljetu tako pisati naročeno, samo da bi nasul učiteljstvu nekaj peska v oči in osvetil klerikalce s čistejšo lučjo ter nekaj naših omahljivcev privabil v klerikalni tabor. Kako bi sicer mogel govoriti o tako radodarnem delovanju deželnega zbora, ko vendar ve, da so Šusteršič in njegovi prijatelji nasprotni regulaciji naših plač? Kako bi sicer mogel govoriti o zvišanju naklad, ko vendar ve, da Šusteršič takoj razbije deželni zbor, kakor se je zaklinjal v »Katoliškem domu«, kakor hitro pride kdo z zahtevo o zvišanju naklad?

Med Šukljetovimi nasveti in med izjavami vodje kranjskih klerikalnih poslancev je torej očitno nasprotje, ki ga je toliko manj mogoče izravnati, ker ni Šuklje deželni poslanec in ker so začeli tudi že klerikalci opazati, da se bo v kratkem času začel boj za prvenstvo med Šukljetom in Šusteršičem.

Dr. Šusteršič je v teh dneh Šukljetovega člankovanja popolnoma potisnjen v ozadje. Vsa javnost — klerikalna in liberalna — se bavi danes zgolj z gospodom s Kamna, kakor bi nikoli ne živel gospod iz Ovijačeve hiše. In še nekaj moramo priznati: Toliko pozitivnosti ni še nikoli zmogel dr. Šusteršič, katerega moč se zrcali v samem bombastičnem gromenju in v samih krvavih pretnjah. Zatorej je popolnoma opravičena javna tajnost, da razjedajo Šusteršičevo slavo hlepje težke skrbi in da mu kratijo spanje moreče slutnje . . .

Znano je, da so zmernejši klerikalni elementi do grla siti Šusteršičevega paševanja, in ni nemogoče, da mu izpodnese tla — seveda posredno — ravno regulacija učiteljskih plač, torej tisto važno vprašanje, ki bi ne bilo po njegovi sveti volji nikoli rešeno v korist učiteljstva!

Povemo odkrito: To bi bil najlepši uspeh Šukljetovih člankov! Brezmiselna in egoistiška politika Šusteršičeva je glavni vir vse naše nesreče in vseh nepravil, ki pod njimi trpi naša kronovina.

Prvo zagotovilo, da pridejo naše plače do poštene in končno veljavne regulacije, bi bilo, da se zmerni klerikalni poslanci emancipirajo Šusteršičevega terorizma in dajo pametnim mislim in po človeško čutečim srcem svobodno besedo in dejanski izraz.

Dokler časa se identifikuje klerikalna delegacija v kranjskem deželnem zboru z možem, ki ni imel še nikoli prijazne besede za naše učiteljstvo, ki mu preti z ubojstvom in ščuje ljudstvo proti njemu in proti šolstvu, toliko časa ne moremo imeti vere v resnost volje tudi samo interimskega izboljšanja učiteljskih plač. V svojih pričakovanih vedno varano učiteljstvo je zatorej jako maloverno, ako mu gospod s Kamna odpira okence v boljše čase, ki mu pridejo po milosti klerikalne stranke!

Proč od Šusteršiča — potem nam pride veral!

Nasvet začasnega izboljšanja učiteljskih plač je izreklo učiteljstvo samo na znanem velikonočnem shodu: Šukljetov nasvet je za učiteljstvo poniževalen, in kolikor moremo soditi postanovski zavednosti, celokupnosti in edinstvu našega učiteljstva, to učiteljstvo tako partitivno, na strankarsko milost in nemilost apelujoče izboljšanje hvaležno odklanja.

Skupno delamo, skupno trpimo, skupno živimo, skupno umiramo in umremo!

Med nami ni nihče prvi, nihče zadnji, nihče boljši, nihče slabši, vsi smo enaki pred Bogom in pred ljudmi, vsi za enega in eden za vse — in najmanj hočemo, da bi po milostno darovanih kronah sodila javnost naše beraštvo, našo vrednost, zaslugo in potrebo!

In kdo bi po Šukljetovem načrtu dobil tistih 100.000 K? Šuklje govori:

»Torej naj sklene deželni zbor, da je dotični kredit razdeliti med oženjene, vredne in potrebne učitelje po dež. šolskem svetu sporazumno z deželnim odborom, in sicer s tem uvetom, da se o njegovi razdelitvi vsako leto natančen račun položi deželnemu zboru.«

Tako torej! — Naj zakličemo po Šukljetovem zgledu z nemškim pesnikom (Kleist: Penthesilea):

Ihr Ew'gen! Was beschlosst ihr über uns?

Po pravici se boji Šuklje sam protekcije! Ta bi ne gnala bujne svoje rasti samo pri »Narodovi« stranki, mnogo bujnejše cvetove bi dajala pri »Slovenčevi« stranki. Saj imamo že dandanes dokaze, katere barve so ljudje, ki jim za kazniva dejanja ne skrivajo niti lasu! — Kdor hoče biti protežiran, mora znati klanjati tilnik in drsati po kolenih. S klečeplazenjem se zbuja hlapčevske nature, prihuljeni značaji, denuncijanstvo in odvisnost. To pa so same grde in ostudne prikazni, ki delajo stan, v katerem se prijavljajo, oduren, nemožat in neugleden! In takih dušljivih bolezni nečemo na svojem zdravem stanovskem ugledu; četudi nam jih hočejo inicirati z vabljivimi 100.000 kronami.

Po Šukljetovem receptu bi se torej same ob sebi razvile med nami grde in ostudne bolezni. Po vseh koncih in

krajih naše domovine bi se pojavili naročeni in nenaročeni ogleduhi, ki bi pazili na vsak korak ubogega učitelja-oženjenca, ki bi bil takorekoč pod večnim policijskim nadzorstvom. Ako je že zdaj špijonstvo in ovaduštvo v tako vztrajni aktivnosti, kako bi gospodovalo in demoraliziralo šele potem, ko bi bilo toliko lažje oropati političnega ali osebnega nasprotnika za miloščino Šukljetoze iznajdljivosti! Naši klerikalni prijatelji-duhovniki po kmetih bi dobili na ta način v roke silno orožje, ki bi ž njim rezali učitelju-trpinu priboljške ali pa njih lačna grla ter napravljati sto in sto učiteljskih rodovin odvisnih od svoje volje.

Šukljetoze prijateljstvo do učiteljstva je v tem nasvetu izraženo tako jasno, da nimamo nobenega dvoma več, da ni resnično! Po uveljavljanju njegovega nasveta bi zrasla klerikalna sila preko vseh naših glav in nas pritirala v popolno odvisnost vseh tistih mogočnežev od Šusteršiča pa tja dol do Drobniča! Ti ljudje naj bi šteli naše grižljaje in merili globočino našega gladi!

Kako nizkotno taksiranje učiteljevega dostojanstva!

O tem, kar piše Šuklje o provizoričnem učiteljstvu, o učiteljicah, o stalnih učiteljih samcih in o njegovi sodbi vsega učiteljstva, ne maramo razpravljati danes: ponudi se nam za to že še druga, ugodnejša prilika, morebiti pa se zavzamejo še drugi ljudje za nas. Tudi ne menimo zavračati Šukljetoze osebnih napadov in zbadanj, ker ne sodijo take stvari v resnost razmotrivanega predmeta. Naposled nas tudi ni volja, da bi — po »Slovenčevih« zahtevi — iskali virov za izboljšanje učiteljskih plač, ker — kakor smo že opetovano naglasili — to ni naša reč. Saj n. pr. tudi uslužbenci »Katoliške tiskarne« in služabniki gospoda s Kamna ne razmotrivajo vprašanja, kje dobiti denar, ako hočejo imeti izboljšane plače. Če najde klerikalna gospoda denar za svoje ljudi, ga mora najti tudi deželni zbor za svoje uslužbence — za učiteljstvo!

Resnica je: Pri obloženih mizah brez materialnih skrbi je težko in neprijetno misliti na siromaka, ki lačen čaka kruha. A treba bo vendarle misliti tudi nanj! Sicer se dvigne vihar in vojska!

Mein Seel, speis' ich auch nicht an Eurer Tafel,
das Essen hab' ich doch verdient!

(Kleist *Amphytrion*).

Absurdum.

IV.

Koga naj pri takih razmerah veseli učiteljski stan? Kdo si pojde v njegove vrste še iskat kruha?

Naši borni dohodki vplivajo v tem času materializma tako slabo na naš ugled, da moramo napeti vse sile in moči, da ne zapademo pomilovanju javnosti. To peče in boli!

Kazalec kaže $\frac{3}{4}$ na dvanajst — in še je čas! Ne tirajte učiteljstva v obup. »Morituri vobis blasphemant!« vam bo donelo od vseh strani. Ali ne vidite temnih senc, ki javljajo bodoče dogodke? — Uresničite § 55! Saj je že sramotno to, kar je; ne za nas, pač pa za vas! — Povsod prirejajo shode zaradi velike draginje; po velikih in majhnih mestih se zbirajo uradniki, tožeč, da pri tej draginji ne morejo izhajati. In vendar: kaka razlika med njimi in med nami

— v plačah? Kaj naj rečemo? Mari čakamo, da bomo cepali na cesti samega gladi? Ali pa, da sebi in družini natrosimo strupa v zadnjo jed, ki nam jo pripravi mati? Škandalozno je, da učitelj, ki ima 20 službenih let, ne dobiva plače kancelista, ki je službo uprav nastopil. O učiteljih, ki pa imajo manj službenih let, pa še govoriti ni. Ako je mož oženjen in ima deco, mu ne kaže nič drugega nego kroglo v glavo ali pa vrv za vrat, kar je ceneje.

Obupani smo! In zato imamo obilo vzrokov. Ali je verjetno, da bo učitelj, ki ga tarejo skrbi za vsakdanji kruh, poučeval s tisto vneto, da nima teh skrbi? Trdimo, da ne! Naj se pri pouku še tako premaguje, zaman! Skrbi mu rojijo po glavi, ker jih kakor galoše ne more odložiti pred durmi. In te skrbi spremljajo na kvar uspeha — ves pouk. — Kolikokrat čujemo obupen klic: »Kaj se bom tako trudil in pehal; za te groše, ki jih dobim, storim še preveč.« Takih je mnogo — in opravičeni so, da govorijo tako. Nikakor ne oporekamo, da pri tem pouk ne trpi, gotovo in še jako — a kdo je kriv? Potom odredb in odlokov hočejo, da dosežaj boljših uspehov; s citiranjem paragrafov in postav hočejo prisiliti učiteljstvo, da naj gori za svoj stan, da se bo pehalo in trudilo, da bo vse svoje moči, vse svoje znanje porabljal v povzdigo pouka. Kakšna kratkovidnost! Le materialno dobro podprt, vsakdanjih skrbi prost učitelj, bo jasnega čela stopil v svoj razred, drugi ne! Saj mu je pogled na deco, ki jo poučuje, vedno očitane njegove mizerije.

Gospodi to vedno govorjenje o zvišanju plač morebiti že preseda; povemo vam, da nam še bolj in že dolgo, dolgo. — In ravno to vedno govorjenje in vedno klicanje po zvišanju bi moralo gospodi odpreti oči. Pregovor pravi: »Kjer je kaj dima, je tudi ogenj, četudi majhen.« — Pri nas je pa mnogo dima, a še več ognja. — Kako pereče je postalo vprašanje o zvišanju učiteljskih plač, priča to, da se ne snideta dva tovariša, da bi čez 5 min. ne govorila o zvišanju. To je bolezen — razširjena po vsi deželi, in ta bolezen mori in davi — šolstvo in učne uspehe. Nikakor ne moremo zameriti učitelju, če z nevoljo poučuje, če je v mislih odsoten, če ni »pri stvari«. Kako tudi? Čemu tudi? Ali mu to kaj pomaga? Kaj še! Nič! — In naj pride sto nadzornikov in sto pohvalnih pisem in sto opominov: iz nezadovoljnega učitelja ne napravite vnetega in zadovoljnega. S paragrafi hočejo povzdigniti šolo! — Zlo tiči v § 55. tega uresničite, potem pa zahtevajte to, na kar smo mi prisegli — a vi nam dajte, kar ste nam obljubili!

V prvi vrsti hočemo hruha in to od onih, ki jim služimo. Gospoda pri zelenih mizah noče umeti našega položaja in ga ne bo umela, dokler sedi sama pri polni mizi. Treba bo začeti s samomori, da se izognemo taki mizeriji, kakršna vlada med nami.

Mogoče se kdo loti tega stavka, češ, »Učit. Tovariš« priporoča samomor. Prosto mu, naj se loti! A vprašamo: ali ni to hiranje in umiranje počasen umor? In kdo je tega kriv? Kdo je rabelj? In učitelj, ki leta in leta trpi — ali ni to počasen dekretiran samomor?

Imamo zakon, ki varuje vsako žival trpinčenja; kdor se pregreši, je kaznovan. — Prosimo, postavite nas vsaj v varstvo tega zakona, da vas lahko tožimo, ker nas puščate delati, stradati in trpeti. Ponižnejši že ne moremo biti. Morituri vobis blasphemant!

α.

Klerikalizem in mi.

(Dalje.)

Med jako priljubljena sredstva, ki se jih poslužuje klerikalizem, je šteti tudi vohunstvo, ovaduštvo in denuncijanstvo. Kdor zna to troje spretno uporabljati, ta je gotov sijajnih uspehov. — Pozabiti tudi ni tercijalk, katerih naloga je vse — četudi se jim samo zdi — načelniku poročati. Kakor je videti, je klerikalno orožje mnogoštevilno, četudi k orožju ne štejemo onih, ki delajo z besedo in dejanjem propagando. To so razni trgovci, posestniki, župani, mežnarji itd.

Kako deluje klerikalizem, je sicer več ali manj slednjemu znano, vendar hočemo delovanje te »pobožne« stranke zaradi boljšega pregleda nekoliko osvetliti.

Kakor že omenjeno, ni tej stranki nič sveto, da le služi v dosego njih namena. Zato se ne glasi s prižnic več beseda ljubezni in odpuščanja, vernikov ne vodijo več po poti morale, po poti medsebojne ljubezni, ne, s prižnic preklinjajo ljudi in časnike ter užigajo strasti jeze in sovraštva. Iz hiše Gospodove je napravil klerikalizem hišo preklinjevanja, zasramovanja in ščuvanja. In izpovednica! To so degradovali do prave politične beznice. Namesto da bi dajali grešniku nauk in tolažbe, agitujejo za klerikalne časnike, izprašujejo, kaj bero doma, priporočajo klerikalne liste, a za spokorjenega grešnika nimajo nobene tolažilne besede!

Ali se je potem čuditi, da se izpovednice vedno bolj praznijo, da naobraženo ljudstvo ne hodi k izpovedi, da gine svetost izpovedi! — Kaj pa šele ob času volitev! To grmi in se bliska s prižnic, da se človek začuden vpraša, je li prišel poslušat božjo besedo ali pa je zašel med razburjene strastne poličarje! V izpovednici pa agitujejo na tak način, da bi bilo najbolje vzeti bič in pognati onega, ki skruni hišo božjo, ki kramari s svetim zakramentom! In vse to je gospodstvo!

Mi priznavamo slednjemu pravico voliti in agitirati za svojo stranko, a odločno pa protestujemo, da klerikalni duhovniki svoje stanovske pravice postavljajo v službo stranke! Ako hoče duhovnik politikovati, naj skliče shod, naj zbere volilce, a tega ne sme delati v cerkvi. Govori naj kot državljani, ne kot duhovnik; to je zloraba službe, ki sodi pod kazenski paragraf! Naj bi kaj enakega poizkusil kak politični ali sodni adjunkt ali kak učitelj, gorje mu! Tožbi bi bilo kot listja in trave, in to po pravici, zakaj svoje službe ne sme nihče zlorabljati v politične namene!

Pa ne samo to, tudi sv. Rešnje Telo mora klerikalizmu v službo! Če ni to blazfemija, potem ne vem, kaj je še blazfemija! To je najhujša igra, kolikor jih je svet doslej še videl. — In vse to se godi v znamenju vere v korist pogubonosnemu klerikalizmu, za duhovsko nadvlado. — Česar ne storita prižnica in izpovednica, to izkuša storiti klerikalno časopisje. Ni potreba govoriti o tem, kako hvali svojo stranko, svoje pristaše, ne, pogledajmo si, kako se bojuje napram svojim političnim nasprotnikom, ta boj jih karakterizuje, način in sredstva šele kažejo klerikalizem v pravi luči.

Najprej se loti nasprotnih načel, ako jim ne more do živega, jim pa kaj podtakne. — Če pri načelih ničesar ne opravi, se loti oseb, ki jih zastopajo. Nasprotniku preiščejo srce in obisti, vse njegovo življenje prebrskajo, da bi našli kak madež, kako slabost. Ko to najdejo, se je pa lotijo kakor gladen pes kosti. Tudi najmanjše napake mu ne prizanesejo. Raztrgajo ga na kose, ugonobijo ga: moralčno ali gmotno — to jim je enako, samo da je nasprotnik na tleh!

Ako ima kaj dobrega na sebi, zamolče, a grehe njegove — četudi so še tako majhni, slikajo kot hudodelstva, ki jim je prisoditi najmanj vislice.

In v tem načinu bojevanja tiči velika hinavščina klerikalizma: nasprotniku zamolči vrline, somišljeniku pa pregrehe. In če mora prvemu že kaj priznati, pa to spači ali mu kaj podtakne, tako da se končno vrlina izpremeni v greh. Sploh je znano, da ima klerikalizem dvojno mero: eno za svojce, drugo za nasprotnike. Ako pade klerikalec, je človek, ki ima tudi meso in kri, če pa pade liberelec-naprednjak, je pa — po potrebi — goljuf, tat, nečistnik, brezverec itd. Osobito imajo v tem pogledu klerikalni duhovniki izborna stališča: če zabavlja in zasramuje na prižnici, če agituje v izpovednici, je namestnik božji, ki ga je poslušati in mu slušati, če se pa izpodtakne ob kazenski zakon, če se mu primeri kaj človeškega, tačas je pa tudi on človek iz krvi in mesa, ki ga ni tako ostro soditi. To je tista sofistika, ki razjeda javno moralo, ki pači pojme o pravem in nepravem.

Nikakor se ne štejemo v vrsto celotov, ki prisojajo slednjemu pregrešku pekel, ne, pač pa zahtevamo zase tiste odpustljivosti, kakor jo zahtevajo klerikalci zase. Predobro znamo, da je duhovnik tako grešen kakor lajik, da se po njegovih žilah pretaka tako gorka kri kakor po žilah onih, ki nimajo tonzure; a obsojamo pa to, da ima klerikalizem za svojce vedno pri roki plašč krščanske ljubezni, za nasprotnike pa — pekel, žveplo in ogenj! Za nas duhovnik ni vzvišeno bitje, in naše načelo je, da zasluži zadnji kravji hlapec, ki vestno opravi svojo dolžnost, več moralne časti in priznanja, nego prvi prelat, ki svoje dolžnosti zanemarja in ne izvršuje!

Izjemnega stanja ne sme imeti noben stan. Vsi smo enaki, vsi le toliko vredni, kolikor koristimo svojemu bližnjemu in človeški družbi! Stan je poleg stanu, ne pa stan nad stanom. In zato se opravičeno protivimo klerikalizmu, ki hoče duhovskemu stanu pridobiti gospodstvo nad vsem in vsemi. Z duhovskimi vedami in raznimi blagoslovi še ni zajamčena ne morala ne zmožnost vodstva; to nam pričajo razne kazenske obravnave, pričajo razni polomi pri podjetjih, ki so jih vodili duhovniki. — Kdor je najbolj zmožen, kdor je najbolj vreden, ta naj gospodari, ta naj vodi, najsi bo potem Peter ali Pavel, tega ali onega stanu! (Dalje.)

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Sedma občna skupščina.

Tudi ta skupščina se je vršila v veliki dvorani učiteljišča. Število udeležencev je bilo še večje kot prejšnji dan. Predsednik »Saveza« otvori skupščino z običajnim pozdravom, nato se rešijo še neke formalnosti in izvoli nov odbor za dobo treh let.

Soglasno se izbere dosedanji predsednik Stjepan Barsariček za predsednika, za odbornike pa Andrić Franjo, Granec Josip, Ivkanec Tomislav, Jambrišak Marija, Kirin Josip, Klóbučar Josip, Kovačić Anka, Kranjc

Škender, Lisac Mato in Pejnović Milan. Razen zadnjega so bili vsi prejšnji odborniki.

Preide se na razpravo vprašanja: »Katere koristi nam nudi nerazdeljen šolski čas? Bi se li mogel uvesti v naše šole, in če, v katere in kako?«

Po sklepu predskupščine sta določena dva govornika, in sicer dr. Jurij Cenkič, veroučitelj v Križevcih, in Josip Binički, nadučitelj v Nikincih, ki sta razmotrivala vprašanje z dveh različnih stališč.

Ker je to vprašanje zanimivo in se je korenito razpravljalo, hočem priobčiti vsaj glavne misli govornikov. Omeniti pa moramo, da se je to vprašanje že prej pri vseh v »Savezu« združenih društvih obravnavalo in so tedaj zboravci že vso snov prej predelali. Ali bi ne bilo kaj takega pri naši »Zavezi« umestno?

Na mene je naredilo čuden vtisk, da je pri učiteljski skupščini nastopil kot govornik duhovnik in še v takem slučaju. Mi Slovenci namreč nismo tega vajeni. Pa tekom razprave sem uvidel, da je mož ne le strokovno imenitno govoril, temveč da je tudi izborni podkovan v pedagoških zadevah. Žal, da naši slovenski duhovniki rajši politikujejo, kakor da bi se pečali s pedagoškimi vprašanji.

Govor dr. Cenkiča (skoraj doslovno):*)

Spoštovana skupščina! Vsakemu pouku je treba, da se ozira na psihofizično moč otrok. Oni pouk je najboljši, ki se akomodira biološkim potrebam naše dece. Pravi pouk nikdar mladine ne preobloži. On zna s svojo osnovo, s svojo razdelitvijo ur, s svojo ekonomijo in metodo doseči uspehe, tako, da ne oslabi delavne moči otrok, da ne napenja preveč živcev, da ne ruši one harmonije, ki mora obstojati med dušo in telesom. Naša ljudska šola bi bila tisočkrat idealnejša, ako bi v najkrajšem času naučila deco vsega potrebne, a da bi najmanj potrošila psihofizične moči otrok. Na žalost je naša ljudska šola še daleč od tega ideala. Obče se misli, da vlada v nji preobloženost. Mi smo kot pedagogi dolžni delati na to, da deco razbremenimo. Kaj nam bo učen, a slab in mehkužen naraščaj! (Tako jel!) Eno izmed mnogih sredstev za razbremenjenje je na vsak način nerazdeljen čas pouka. Ta pokret je k nam došel iz Nemčije, iz domovine modernih laboratorijev še modernejših znanosti: psihofizike, pedagoške psihologije, patologije in higijene. Vprašanje nerazdeljenega časa pouka je samo en člen nedogledne verige, ki nam jo je dosedaj skovala moderna eksperimentalna pedagogika.

Kot katehet sem jel proučavati vprašanja pedagoške psihologije, patologije in higijene. Baval sem se tedaj tudi z vprašanjem nerazdeljenega časa pouka. Zakaj sem to storil? Gospoda, meni kot katehetu ni vseeno, da mi učitelj izmuči tako otroke, da v svoji uri ne morem ž njimi uspešno delovati. Pa zopet ne smem tudi jaz preveč izrabljati dece, da potem zopet učitelj ne more svojih predmetov uspešno poučevati.

Težnja tedaj, da delamo v skladu glede na psihofizično moč otrok, je bila prvi vzrok, da sem se vrgel na omenjene znanosti.

Šolski zakon izenačuje veroučitelje v vsem z učitelji. Paragrafi o šolskih konferencah dajo učiteljstvu široko polje, da deluje v zmislu napredovanja šolskega pouka. Kako pa se more katehet vtikati v razpravo, ako ni poučen o vseh šolskih vprašanjih tako v teoriji kakor tudi v praksi? Nisem

zato, da se katehet omeji samo na svoj katekizem in biblijo. On se mora na vse razumeti.

In če bode katehet več brige kazal za delo učitelja v šoli, tedaj ga bodo tudi učitelji in deca bolj ljubili. (Zivio! Tako jel!) Z druge strani zopet dopuščam, da tudi učitelj svobodno nastopi na polju kateheta. Kakor ne znamo, kje so meje med naravskim in nadnaravskim delom, tako tudi ne moremo točno določiti meje delovanja učitelja in kateheta v ljudski šoli.

Od tega vzajemnega nastopanja bosta imela ljudski pouk in ljudska odgoja velikanske koristi.

A sedaj na samo stvar! Najprej hočem razložiti, katere so koristi nerazdeljenega časa pouka, a potem izraziti, v katere šole in kako bi se to dalo uvesti.

I. Takoj v začetku izpovem, da so koristi nerazdeljenega časa pouka velike. Te koristi opazujemo na higijenskem, pedagoškem, socialnem in etičnem polju.

Katere so higijenske koristi? Te koristi obstojijo v tem, da nerazdeljen čas pouka bolje ugaja zdravju otrok, ker deca lažje prebava in ker se deca več kreta na svežem zraku. Premotrimo te točke.

a) Da je zdravje otrok pri nerazdeljenem času pouka boljše, nego pri razdeljenem, to je jasno dokazal slavni Schmid-Monnard, mestni fizik v Halli. Ta strokovnjak je proučeval v Halli na tamošnji mestni šoli bolehanje pri obeh načinih poučevanja. Pri dečkih je imel 2100 slučajev. Od teh je odpadlo 540 na nerazdeljen, a 1560 na razdeljen čas pouka. Pri deklicah je opazoval 2380 slučajev. Od teh je odpadlo na razdeljen 1900, a na nerazdeljen čas pouka 480. Pri obeh načinih je bila ista časovna doba. Deca z nerazdeljenim časom pouka je pomagala doma več delati kakor ona z razdeljenim.

Govornik je na dveh tablah narisal grafikone, iz katerih je videl vsakdo pregledno uspeh Schmid-Monnardovega preiskovanja. »Napredak« ima v št. 32. ponatisnjene grafikone, na katere opozarjamo one, ki se zanimajo za vso stvar.

Rezultati Schmid-Monnardovi so vzvišeni nad vsakim sumom. A kje so vzroki večjemu bolehanju pri razdeljenem času pouka? Gotovo v tem, ker se deca pri razdeljenem času pouka manj kreta na svežem zraku in ker razdeljen čas pouka manj pospešuje proces prebavljanja, in ne paralizuje utrujenosti od jutra z ono od prebave. Da je še kak vzrok, gotovo bi ga odkril ostroumni Monnard.

Ne moremo tedaj reči, da je naš zaključek storjen po oni »post hoc — ergo propter hoc«. Kaj hočemo jasnejšega dokaza, da je nerazdeljen čas pouka povolnejši zdravju otrok? Zato jaz to Schmid-Monnardovo razkazovanje navajam med svojimi najkrepkejšimi dokazi.

b) Nerazdeljen čas pouka ne zabranjuje procesa prebavljanja. Naša deca kosi okolo poldneva. Aksel Key, ki je dosedaj v tem vprašanju ena prvih kapacitet, zahteva, da ima dete po kosilu najmanj 3 ure odmora. V tem času se koncentruje kri v okolišju vegetativnih organov. Zaraditega je ni toliko v mozgu, pa zato čutimo v tem času neko zaspianost in utrujenost. V nadaljnjem teku prebave povzroča ista neki nemir. To je zato, ker se zaradi tvorbe novega materiala za kri rabi toplota. Pokličemo tedaj otroke ob 1/2. ali ob 2. uri v šolo, tedaj jih silimo na duševno delo ravno v času, ko je prebavljanje na vrhuncu. Učenje tira kri od vegetativnih organov k mozgu, pa trpi tako prebavljanje. Zato so nam otroci blede, slabi in bolehn. Mnogi boleajo na želodcu. A vse to zaradi tega, ker jim ne damo

*) Na ta govor izrecno opozarjamo svoje čitatelje.

prilike, da ono malo kosila prebavijo tako, kakor zahteva priroda. Isto se opaža tudi pri učiteljih. Vsak mi rad prizna, da je velika muka biti že ob pol 2. ali ob 2. uri v šoli. (Istina jel!) Jaz moram prvo uro v šoli semtertja hoditi. Drugi gospodje so mi rekli, da so že zaspali na katedru. (Živio! Smeh in odobravanje.)*)

Tako zahteva zakon prirode svoje. Živali mirujejo, ko so vase vzele hrano, ker se pokoravajo instinktivno prirodnim zakonom; a mi razumna bitja se borimo proti njim! »Difficile est contra stimulum reculcitare.« To se maščuje! (Tako jel!)

c) Nerazdeljeni čas pomore, da je deca več na svežem zraku. Že navedeni Aksel Key zahteva, da se šolsko dete giblje na svežem zraku 6 do 3 ure. Za prvi razred zahteva 6 ur, za drugi 6—5, za tretji 5, za četrti in peti 4—3, a za višje ljudske šole 3 ure. To je minimum, ki ga moramo dopustiti naši deci, ako želimo, da razvija svojo individualnost, svojo fizično moč. Roko na srce, ali se morejo naši otroci pri sedanjih naučni osnovi in pri sedanjem načinu pouka zadosti kretati v svežem zraku? (Ne, ne morejo!) Uvedemo nerazdeljen čas pouka, dobijo otroci najmanj 3 ure za svobodno kretanje. A kaj delajo sedaj? Kadar je grdo vreme, ostanejo otroci na vaseh in v mnogih mestih v šoli čez poldan. Prva posledica temu je prah. Šolski prah je jako nevaren. Meyrich je dokazal, da pride na en gram šolskega prahu 20.000.000 mikroorganizmov. Ta prah seda v pljuča, pa provzročuje različne bolezni, v največ slučajih — tuberkulozo. Tudi očesne bolezni, ki so tako pogoste pri otrokih, nastanejo često zaradi prahu. Mislim, da ta prah ne koristi učitelju. Mnogi izmed nas imajo vsa pljuča polna prahu. Ako je učitelj močen, tedaj naj hvali Boga, ako je slaboten, tedaj bo pač težko dočakal polno penzijo. (Odobranje!)

Druga posledica je to, da otroci napolnijo sobo z ogljikovim dioksidom. Kemik mesta Berolina, Pettenkofer, je dokazal, da je ena promila ogljikovega dioksida škodljiva za organizem. Jaz sicer nimam kemičnih priprav, ki se ž njimi meri količina teh zračnih miazmov, a na podlagi izkustva raznih učenjakov, ki so merili ogljikov dioksid v raznih šolah (Erismann, Lench, Recknagel, Pettenkofer, Morrison, Hesse, Croissant, Ignatijev) smelo trdim, da imajo naše šole do početka popoldanskega pouka 5—8—10⁰/₀₀ ogljikovega dioksida. To ni čudo. Dr. Hesse je dokazal, da se za vsake dve ure pouka nabere ogljikovega dioksida do 3·5⁰/₀₀. Dr. Burgerstein je z računom v roki dokazal, da mora na vsako dete odpasti vsako uro 25 m³ svežega zraka, ki se mora petkrat izpremeniti, če hočemo, da ne bo »zračni kubus« pokvarjen z več kakor eno promilo ogljikovega dioksida.

A kake so naše ventilacije? Kakšen je preprih v naših šolah? (Žalostno!) A vendar samo preprih izžene ogljikov dioksid iz sob. Berolinske šolske oblasti točno predpisujejo, koliko mora vsako poedina ventilacija dovesti zraka, a kaj se pri nas godi v tem pogledu? (Malo ali nič!) Potem se pa čudimo, da nam otroci zbole na glavobolu, težko in naglo dihaajo, njih srce bije nepravilno in da dobijo razne druge bolezni. Uvedemo pa nerazdeljen čas poučevanja, vse to odpade. Deca bo v svežem zraku. Kolik bi bil razloček! Deca vesela in živahna, sveža, rdeča, zdrava — a sedaj zaspata, slabotna, blede, rumena in bolna. To so glavne hi-

gienske koristi. Ko bom govoril o poldnevem pouku, se hočem zopet vrniti na higiensko polje. Sedaj pa čujmo pedagoške koristi! (Dalje.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

K. k. Landesschulrat
für Krain.

Z. 435.

Laibach, am 1. August 1904.

Normale.

Anlässlich eines speziellen Falles hat sich die Frage ergeben, ob dem Religionslehrer einer Volks- oder Bürgerschule das Recht der Mitbenützung des Katheders zustehe. Hierüber findet der k. k. Landesschulrat dem k. k. Stadtschulrate*) zur sofortigen Verständigung der unterstehenden Schulleitungen zu eröffnen, daß der Religionslehrer im Sinne der Bestimmungen des § 37. Abs. 2. der Schul- und Unterrichtsordnung vom 20. August 1870. R. G. Bl. No. 105, Mitglied des Lehrkörpers der betreffenden Schule ist, und demselben demnach, wie jedem andern Lehrer das Recht zusteht, den Katheder seinem Zwecke entsprechend zu benützen, in dem im Katheder aufzubewahrenden Lehrplan, in die Lehrstoffverteilung, in das Klassenbuch und das Wochenbuch Einsicht zu nehmen und in die 2 zuletzt angeführten Amtsschriften seine Eintragung zu machen.

Der k. k. Stadtschulrat wird daher aufgefordert, jedem Religionslehrer über sein Verlangen einen eigenen Kathederschlüssel einzuhändigen, dem Schulleiter aber ein besonderes verschließbares Behältnis (Kasten, Tischlade) — falls ein solches nicht bereits vorhanden ist — zur Verfügung zu stellen, in welchem er jene Amtssachen aufbewahren kann, die nicht in den Katheder gehören.

Da die für das Wochenbuch in Gemäßheit des h. ä. Erlasses vom 8. September 1893, Z. 2178, in Verwendung stehende Drucksorte für die Religionslehre keine Rubrik enthält, sieht sich der k. k. Landesschulrat gleichzeitig veranlaßt, diese Drucksorte außer Gebrauch zu setzen und an deren Stelle eine neue Drucksorte in 5 verschiedenen Ausfertigungen und zwar **A.** für Volksschulen mit slovenischer Unterrichtssprache, **B.** für Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache, **C.** für slovenische Volksschulen, an denen die deutsche, **D.** für deutsche Volksschulen, an denen die slovenische Sprache als obligater Gegenstand gelehrt wird, und **E.** für mehrklassige utraquistische Volksschulen hiemit einzuführen.

Der k. k. Stadtschulrat wird angewiesen, mit allem Nachdrucke dahin zu wirken, daß die neue Drucksorte mit Beginn des nächsten Schuljahres 1904/5 in allen öffentlichen und Privatvolksschulen des dortigen Bezirkes zur Einführung gelangt.

Unter Einem wendet sich der k. k. Landesschulrat an das fürstbischöfliche Ordinariat mit dem Ersuchen, das Geeignete vorzukehren, daß von Beginn des nächsten Schuljahres angefangen auch die Religionslehrer in die im Wochenbuche für die Religionslehre vorgesehene Rubrik die entsprechenden Eintragungen machen.

Der k. k. Landespräsident
Hein m/p.

* * *

*) Oziroma Bezirksschulrate.

*) V naših krajih se začenja popoldanski pouk iz večine že ob eni. To je šele muka za otroke in učiteljstvo. Uredn.

Naučni minister dr. pl. Hartel je izdal odredbo, tičočo se pisank in risank in ki se glasi:

Mit Rücksicht auf die häufig vorkommenden Klagen über schlechte Qualität, hohe Preise und unzweckmäßige Ausstattung der an den Volks- und Bürgerschulen zur Verwendung gelangenden Schreib- und Zeichenhefte finde ich mich bestimmt, nachstehende grundsätzlichen Bestimmungen betreffend die äußere Ausstattung der an Volks- und Bürgerschulen zur Verwendung gelangenden Schreib- und Zeichenhefte vorzuschreiben: Das für die Hefte verwendete Papier soll nicht zu dünn, fest, gut geleiht, glatt, ohne starken Glanz, von gehöriger Weiße sein und einen Stich ins Gelbliche besitzen; bläuliches Schreibpapier darf zu Schreibheften nicht verwendet werden. Für Rundschriftschreibhefte ist ein etwas stärkeres Papier zu verwenden. Ebenso sind die Zeichenhefte und Zeichenblocks aus stärkerem Papier herzustellen; letzteres darf weder zu glatt, noch zu rauh sein und darf sich nicht leicht aufradiieren lassen. Jedes Heft muß einen aus festem, dunkelgefärbtem, nicht leicht schmutzendem Papier hergestellten Umschlag aufweisen, der keinerlei Abbildungen oder Ankündigungen enthalten darf. Sämtliche Schreib- und Zeichenhefte sind dauerhaft mit Bindfäden zu heften. Die Verwendung von Drahtklammern zur Heftung ist untersagt. Das Lineament muß fein, aber doch sichtbar in blauer Farbe ausgeführt sein. Der Gebrauch von gegitterten (quadrierten) oder mit Richtungslinien (Diagonallinien) versehenen Heften oder Schiefertafeln ist untersagt. Jedes Schreibheft soll ein gutes, saugfähiges Löschblatt enthalten und, den Umschlag nicht mitgerechnet, wenigstens acht Blätter umfassen. Mit Rücksicht auf diese Bestimmungen haben die Landes-Schulbehörden die in Verwendung zu nehmenden Heftarten und nach Anhörung der Handels- und Gewerbekammer den Maximalpreis derselben festzustellen, sowie dafür Sorge zu tragen, daß an jeder Schule eine Sammlung der in Gebrauch stehenden Hefte vorhanden ist, in welche den Erzeugern und Verschleißern, sowie den Eltern Einsicht zu gewähren ist. Die Schulleitungen sind verhalten, Firmen, welche den Kindern Hefte verabfolgen, die den vorgeschriebenen Mustern nicht entsprechen, der vorgesetzten Schulbehörde zur Anzeige zu bringen, damit solche Hefte von der weiteren Verwendung ausgeschlossen werden können.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja zboruje tretjič v tem letu dne 22. septembra ob 10. uri dopoldne v Sodražici. Dnevni red: 1. O gojenju narodnega čuta v šoli in izven šole (poročevalec učitelj F. Mlakar). 2. Pouk o čebelarstvu (poročevalec učitelj Mih. Vrbič). K udeležbi vabimo poleg starih članov zlasti na novo nastavljene gg. tovarišice in tovariše našega okraja in pa loškopotoško učiteljstvo, ki se sicer zaradi oddaljenosti ne udeležuje društvenih zborovanj.

O d b o r.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 4. septembra, ob eni popoldne pri Sv. Križu tik Slatine. Vzpored: Zapisnik in dopisi. O zborovanju »Zaveze« poroča tovariš Kurbus. Razgovor o naši »Zvezi«. Iz šolske prakse — žreb. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi vljudo

o d b o r.

Konjiško učiteljsko društvo je imelo svoje zadnje zborovanje v tem šolskem letu dne 10. vel. srpana v Konjicah. Pri povoljni udeležbi, kjer so se izredno polnoštevilno odlikovale gospice tovarišice, smo se prav obširno in temeljito pogovorili o vseh točkah programa. Gospodje delegati so poročali o imponantni skupščini »Zaveze« v Postojni in o izletu v Trst.

Nato so se pogovorile teme za uradno skupščino, namreč: Kako deluj šola v prosep varstva živali in zbujaj pri mladini veselje do prirode, ter o lepopisju, naslanjajočem se na Levčeva načela.

Pogovarjali smo se pa tudi o peticiji, tikajoči se odprave tretjega krajevnega razreda. Vse peticije — slovensko spisane — bo zbral g. predsednik in jih odposlal enemu naših deželni poslancev, da se z vnemo potegne za naš bedni stan. Želeti bi bilo, da naj to peticijo čimprej odpošljejo vse šole, da jih dobe g. deželni poslanci pravočasno v roke.

Da se zdravi in okrepljeni snidemo po počitnicah!

Književnost in umetnost.

Zvonček ima v svoji 9. številki to-le vsebino: 1. V najlepšem kraju. Fran Žgur. Pesem. — 2. V domovino! Sorin. Pesem. — 3. Barčica plava... Sokolov. Pesem. — 4. Kmetova pesem. Borisov. Pesem. — 5. Milica. F. G. Hrastničan. Povest. — 6. Dolgi prsti. E. Gangl. Povest s podobo. — 7. Razni cvetovi. Cvetko Slavin. Pesem. — 8. Naša Viki. Borisov. Pesmi. — 9. Ob stoletnici avstrijskega cesarstva. J. Dimnik. Zgodovinski spis. — 10. Brata. Dečmanov Vinko. Igra v dveh dejanjih. — 11. Zabava naše muce. Podoba v barvotisku. — 12. Junaki. Borisov. Pesem. — 13. Dež za solncem. E. Gangl. Povest s podobo. — 14. Pouk in zabava: Zastavica v podobah. Gustav Štupar. — Trgovina z živalmi. — Na milijone brošev. — Dunaj. — Največji bronasti kip. — Globočina Jadranskega morja. — Najstarejše mesto. — Slavčevo petje. — Dete brez nog. — Perzijski šah. — Potne noge. — Krokodil v Egiptu. — Nova šola. — Največja tvornica užigalic. — Število ruoarjev. — Največ denarja. — Rešitev.

Popotnik prinaša v 8. številki to-le vsebino: 1. Požegar: Prosveta. — 2. Ivan Vrščaj: Realne knjige za mladino ljudske šole. — 3. V. Pulko: Samatologija v ljudski šoli. — 4. Ivan Ivanovič: Šolstvo v tujini. — 5. Ivan Magerle: Razstava učil, pismenih izdelkov učencev in ženskih ročnih del v Krškem. — 6. Ivan Šega: Pedagoški utrinki CIL.—CIV. — 7. Razgled. — Pedagoški paberki. — Kronika.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Gospa Franja Pápa, soproga škofjeloškega g. nadučitelja, na knjižico »krajc. podružnice« št. 34 5 K. Omenjena gospa je otvorila v Skofji Loki trgovino s papirjem in knjigoveznico. V zalogi ima tudi vsakovrstne šolske potrebščine po najzmernejših cenah. Gospa Pápa je obljubila redno podpirati »Učiteljski konvikt«. Zato priporočamo to novo trgovino zlasti slavnim šolskim vodstvom po Gorenjskem. — Trije bohinjski romarji namesto za »jerpergo« na Bukovici 3 K; g. Fran Kozjak nabral na Poljšakovem vrtu v Zagorju ob Savi 4-7 K.

Kolekta poštnih znamk za učiteljski konvikt. Iz marenberškega okraja št. 19 in 20. Na zadnji je bilo le za 1-20 K znamk; no, vsekako bolje kakor nič. Obe kolekti sta bili poslani gdč. učiteljici Heleni Franketovi. — Iz radovljiskega okraja št. 22, poslana g. nadučitelju V. Zavrlu. Pri tej kolekti imata posebnih zaslug gg. nadučitelj Andrej Grčar in učitelj Viktor Grčar. Kolekta je vredna nad 30 K. — Iz kočevskega okraja št. 45, katero je prejel zdaj v Vel. Laščah bivajoči ljubljanski učitelj g. Jos. Pavčič. To kolekto, katera je imela prav lep uspeh, je opremil g. nadučitelj F. Stefančič iz Vel.

Lašč s posebno okrožnico, s katero vzpodbuja učiteljstvo za nabiranje znamk ter hkrati določuje kraje, po katerih naj kroži kolekta. Pametno! — Iz krškega okraja je došel prepis kolekta št. 16 in pa kolekta št. 31, katero je prejela gđ. A. Kolnikova. — Iz ljubljanske okolice se je srečno vrnila kolekta št. 23, katero je prejel g. nadučitelj V. Levstik. Le tako naprej! Zrno do zrna ...

Poštni čekovni promet učiteljskega konvikta štev. 865.506. G. državni poslanec Ivan Plantan, c. kr. notar v Ljubljani, na račun pokroviteljine 100 K; gg. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg, knjigotržca v Ljubljani 50 K; g. Ivan Resman, načelnik žel. postaje v p., slovenski pisatelj v Ljubljani 20 K; g. Ivan Bonač, trgovec s šolskimi potrebščinami v Ljubljani 10 K; gospod Ivan Giontini, trgovec s šolskimi potrebščinami v Ljubljani, 10 K; g. dr. Fr. Horvat, c. kr. notar v Idriji 10 K; gosp. dr. Matija Hudnik, advokat v Ljubljani 10 K; gosp. dr. Alojzij Kokalj, advokat v Ljubljani 10 K; g. dr. Edo Slajmer, primarij v Ljubljani 10 K. — Živeli učiteljski dobrotniki! Bog plati! J. Dimnik, blagajnik.

Osebnosti v Kranjskem. Marija Sušteršičeva pride iz Hotedršice v Grahovo, Leopoldina Rantova iz Starega trga pri Ložu v Hotedršico, Pavla Lampetova iz Cerknice v Stari trg in Marija Blaznikova iz Fare v Banjaloko. Začasno vodstvo ljudske šole v Zagorju je prevzel Matija Pelko, doslej učitelj v Senožečah, Julij Čenčič pa je začasno premeščen v Zagorje. Absolvirani učiteljski kandidat Ivan Kren je imenovan za provizoričnega učitelja deške šole v Kočevju, izprašana učit. kandidatinja Ivana Lampetova pride na slovensko paralelko enorazrednice v Nemški Loki, Justina Schwingerjeva pa na dvorazrednico v Dolgi vasi v kočevskem okraju. Terezija Lavrenčičeva pride iz Loškega potoka v Veliko dolino, Josipina Revelantova pa iz Velike doline v Čatež. Izprašani učit. kandidat Ivan Erbežnik je imenovan za Kostanjevico, Matija Brezovar za Šent Rupert in Ivan Arnšek za Leskovec. Provizorični učitelj Jožef Sbaschnik pride na enorazrednico v Zdihovo, izprašani učit. kandidat Jožef Eppich pa kot pomožni učitelj na trirazrednico v Stari log. Izprašana učit. kandidatinja Matilda Goriškova je imenovana za provizorično učiteljico na dvorazrednici v Trebelnem, Marija Sedejeva pa na štirirazrednico v Trebnjem. Fran Silvester, doslej učitelj na Colu, pride za šolskega voditelja na Črni vrh, Vinko Engelmann iz Velikih Lašč v Trnje, izprašani učit. kandidat Ivan Mercina na Slap, Bogomir Felgič na Col, v Loški potok prideta kandidatini Marija Pezdirjeva in Angela Ferličeva. Kandidat Josip Krauland pride v Kočevje, Anton Vode pa v Mirno peč. V Srednjo vas pri Kočevju pride Adela Reven, v Reko pa Alma Rössmann.

Šolske vesti s Koroškega. V stalni pokoj stopita gg. nadučitelja T. Lesjak v Škocijanu in A. Michorl v Maloščah. Za šolskega voditelja v Lipaljavasi je imenovan g. A. Woschitz, učitelj v Maloščah. — Za podučitelja sta imenovana gg. Jan. Fleis v St. Lipšu in T. Blüml v Maloščah. — Sola v Mohličah je razširjena v dvorazrednico. Novo šolo (utrakvistično) so dobili v Šmarjeti pri Pliberku. Novi šoli nameravajo ustanoviti v Področici in v Kloštru pri Grebinju.

Sedemdesetletnica. Svojo sedemdesetletnico je obhajal dne 25. preteklega meseca g. Janez Saje, nadučitelj v poklju in posestnik v Šent Jerneju. Ob tej priliki mu je došlo mnogo lepih čestitk, n. pr.: »Ko bode poln deseti križ, šele pojdi v paradiž!« — »Daruje naj ti Bog za preobilni trud in trpljenje dolgotrajnega službovanja miren, sladak večer!« Gospod Saje ima po svetu mnogo učencev, saj je služboval 48 let. Te dni ga je zagledal nekje na kolodvoru učenec iz l. 1854. in je od veselja jokal, da mu še živi učitelj. — Sedemdesetletnemu učiteljskemu veteranu naše čestitke!

Izdali so se! V svoji 23. številki smo začeli priobčevati razpravo »Klerikalizem in mi«. V odstavku, priobčenem v imenovani številki, nismo ni z besedico omenili niti naših domačih klerikalcev niti njih časopisja (»Slovenca«, »Domoljuba«, »Mir« itd.) vendar se je zagnal »Slovenec« v nas z vso njemu lastno strastjo ter izkuša z ironijo ovreči

naše dokaze. Tako so se gospodje pri »Slovencu« nehote izdali in s tem najlepše izpovedali, da se tiče njih, kar pripoveduje naš članek. — »Slovenčeve« zabavljice nas seveda niti najmanj ne ovirajo, da bi ne nadaljevali z začetnim koristnim delom. Zato bo imel »Slovenec« še večkrat priliko, da bo pihal, kar ga peče.

Kako naj rečemo temu? V 22. števil. smo priobčili članek »Ponavljalna šola na Kranjskem«. Ta članek je zbudil obče zanimanje in menda tudi provzročil obče gibanje krajnih šolskih svetov. Ponatisnil ga je tudi »Slovenski Narod«. Pozvedeli smo iz povsem zanesljivega vira, da je prišel odzgoraj ukaz, ki pravi, da so oni učitelji, ki so zakrivali ta članek in ono gibanje, »ausfindig zu machen.« Zakaj? To menda ni težko uganiti! Mi seveda garantujemo, da ne bo nihče »ausfindig gemacht«, da se ni torej nikomur ničesar bati. Vendar pa opozarjamo svoje tovariše, da naj bodo previdni, da jih ne dohiti po nedolžnem nesreča, zakaj »das Auge des Gesetzes wacht«, seveda samo takrat, kadar bi treba učitelja prijati za tilnik!

Stara mizerija in nova bremena. Učiteljstvo bije obupen boj za izboljšanje svojega neznosnega materialnega položaja. Razburjenje in ogorčenje med našimi vrstami je velikansko. Tako vse kipi in vre, kakor pred izbruhom kake meščanske vojske. Vzlic temu se ne ganejo poklicani faktorji, da bi napravili konec tem kričečim, vnebovpijočim razmeram: mirno gledajo, kako izumira naš stan in kako pošteni delavci stradajo in trpe! Ali res mirno gledajo? Ne! Pri zeleni mizi si vedno izmišljujejo nova bremena, ki jih nakladajo izsesavanemu učiteljstvu na šibka ramena. Sedaj dobimo nove tednike in nove matrike. Pa ne zato, da bi bilo dosedanje pisaštvo olajšano in zmanjšano — ne! — še mnogo več ga bo! Tako bo učitelj vsaj vedno tičal nad knjigo in papirjem, da bo lažje preslišal, kako mu kruli po črevih! Zlasti voditelji večrazrednic bodo imeli sedaj toliko pisanja, da si bodo morali najeti suplente, ki bodo učili namesto njih, da bodo sami lahko opravljali funkcijo — pisalnih strojev!

Učiteljsko društvo za ormoški okraj priredi dne 8. septembra v Ormožu na vrtu g. Kalchbrennerja (pri Solncu) koncert na korist učiteljskemu konviktu v Ljubljani. Vzporod obsega moške in mešane pevske zборе, kakor sviranje polnoštevne gradjanske godbe mesta Varaždin ter razne zabave. Začetek popoldan ob 4. uri. — Vstopnina 1 krono. V slučaju slabega vremena vrši se ta koncert 11. septembra po istem vzporodu ravno tam. K obilni udeležbi vabi odbor.

Iz Šoštanja nam poročajo, da je sklical tjakaj kandidat celjskega volilnega okraja, g. F. Roš, dne 14. pret. mes. volilni shod. Na shodu je bil baže tudi govor o šoli. Če smemo verjeti svojemu dopisniku, je neki župan zahteval, da se bo moral novi poslanec zavzeti za poldnevni pouk, češ, da bo le tako pomagano kmetu. Ako je to resnično, je jako žalostno. Kje si »Zveza«?

Otroški vrtec družbe sv. Cirila in Metoda na Savi pri Jesenicah. Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« nas prosi, naj objavimo to prošnjo: »Družba sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani je sklenila v odborovi seji dne 10. avgusta t. l., da še letos prične graditi svoj lastni šolski dom za otroški vrtec na Savi pri Jesenicah. Skrb za izvršitev tega sklepa je družbeni odbor poveril odborniku prof. dr. Ivanu Svetini, bivajočemu sedaj na počitnicah v Žirovnici na Gorenjskem. — Važnost Jesenic v narodnem oziru je znana. Poleg tega pa bo otroški vrtec na Savi pri Jesenicah, ki bo imel dva oddelka, jako dobrodelna naprava za mnogoštevilne otroke tamošnjih večinoma ubožnih tvorniških delavcev. — Že je prejela družba sv. Cirila in Metoda lepih darov posebe za »Jeseniški vrtec«, za kar se blagim darovateljem iskreno zahvaljuje. — A ker bo nova zgradba zahtevala precejšnjo vsoto, kakršne bi družba s svojimi rednimi dohodki ne zmogla, in za katero dosednji darovi še nikakor ne zadostujejo, se obrača družbeni odbor ob tem svojem za ves slovenski narod velevažnem podjetju — brez sile sicer, vendar pa z zaupno prošnjo do vseh zavednih Slovencev, naj pomagajo družbi izvršiti to podjetje tako, da ji ne bo treba v to svrhu delati dolgovi, ki bi jo ovirali v njenem rednem delovanju. — Da-

rovi, namenjeni posebe za »Jeseniški vrtec«, naj se pošiljajo v poštinski dobi (po poštinih nakaznicah) na naslov: Profesor dr. Ivan Svetina v Žirovnici na Gorenjskem. — Ako pregledujemo imenik pokroviteljev družbe sv. Cirila in Metoda v družbenem koledarju, čitamo tu mnogo imen slovenskih rodoljubov, ki nikakor niso bolj imoviti nego mnogi drugi, ki se doslej še ne nahajajo v tem imeniku. Naj bi poslednji porabili to priliko v to, da z veledušnim darom (200 K) za »Jeseniški vrtec«, katera vsota se lahko plačuje tudi polagoma — v več obrokih, postanejo pokrovitelji družbe sv. Cirila in Metoda. Kdor pošlje 20 K, postane ustanovnik. Oboji naj se hkrati izrazijo, h kateri podružnici naj jih prištejemo kot pokrovitelje ali ustanovnike. Dobrodošli pa so tudi manjši darovi, ker »zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača«, ali — če ne palača, pa vsaj lično in primerno zavetišče za našo slovensko deco.

Šolnina na trivijalnih in glavnih šolah v Pragi pred 50 leti. Šolnina na trivijalnih šolah je znašala v praških župnijah 35 starih krajcarjev mesečno, siromašni roditelji so plačevali le 17 krajcarjev. Na glavnih šolah pri pijaristih je znašala šolnina 52 kr., na spodnji realki pri pijaristih 63 kr. mesečno.

Največja plača učiteljice. Gotovo ni še nikdar dobila nobena učiteljica za svoj trud take plače, kakor jo dobiva gdč. Beatrice Bendt, odgojiteljica ameriškega milijonarja Williama Witneya. Gdč. Bendt dobiva letne plače 4000 funtov šterlingov (okolo 100.000 kron). Učiteljica gdč. Harwett, vzgojiteljica otrok milijonarja Knoxa, dobiva le 2000 funtov šterlingov, torej 50.000 kron.

Uredba učnega časa na učiteljskih. Naučni minister je izdal odredbo, da morajo uvesti po vseh učiteljskih in ž njimi združenih vadnicah takoj po prvi učni uri odmor 5 minut. Ako pride po četrti učni uri še peta ura, mora biti vmes odmor 10 minut. Začetek odmorov mora biti tako urejen, da pride na vsako učno uro enak del. Kjer trajajo božične počitnice do 1. prosinca, morajo uvesti tako na učiteljskih kakor na vadnicah tudi 2. dan prosinca kot pouka prost dan. Ta odredba ima veljavo s prihodnjim šolskim letom 1904/1905. Kdaj neki dobimo učnega ministra, ki uredi učni čas tudi na ljudskih šolah?

Tečaji za zdravljenje jecljajočih šolskih otrok. Po razpisu c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 23. avgusta 1904, št. 28.453, se bodo vršili tudi letos na Dunaju štirje tečaji za zdravljenje jecljajočih otrok. Začeli se bodo meseca oktobra in bodo trajali po pet tednov. Udeleževati se jih morejo tudi ljudskošolski učitelji, da se nauče dotične metode. Natančna določila o teh tečajih se bodo razglasila o pravem času.

Realci na vseučilišču. Dne 5. pr. m. izišla ministrska naredba določa, da se abiturientje realk smejo posvetiti vseučiliškim študijam, ako napravijo dopolnilni izpit iz latinščine, grščine in fil. propedeutike. Take preizkuševalne komisije se sestavijo v vseh vseučiliških mestih. Klasičnih jezikov se smejo realci v ta namen učiti zasebno, na nekaterih realkah pa se uvede latinščina, ozir. tudi grščina kot neobvezni predmet.

Nove visoke šole. S cesarsko naredbo z dne 31. pr. m. sta se proglasili rudarski akademiji v Ljubnem in Příbramu v rudarski visoki šoli. Učna doba se podaljša od treh let na štiri leta, oziroma za absolviranje obeh strokovnih skupin od štirih na pet let. Nadalje se uvede prvi državni izpit o temeljnih in splošnih tehniških disciplinah, dočim bo dose-danji drugi in strokovni izpit v bodoče praktičen in teoretičen. Nadalje sta dobili imenovani šoli pravico promoviranja za doktorja montanskih znanosti. Rektor dobi naslov »magnificenca« ter bo nosil pri slovesnih prilikah zlato častno verigo s cesarjevo podobo.

Listnica uredništva.

Od 10. t. m. dalje prosimo zopet naslavljeni vse uredniške stvari na naš naslov v Idrijo. Cenjene sotrudnike prosimo še nadaljne podpore in vztrajnosti, zanesljivih informacij in neomajne odločnosti. Samo na ta način si priborimo boljše čase! Vsem tovariške pozdrave!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1308.

Kranjsko.

Na dvorazrednici v Črnem Vrhu je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje so predpisanim potom vlagati semkaj do dne 13. septembra 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 12. avgusta 1904.

Št. 1307.

Na dvorazrednici v Hotedršici je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje so vlagati semkaj do dne 13. septembra 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 12. avgusta 1904.

Št. 1608.

Na trirazredni ljudski šoli v Mirni peči je popolniti nadučiteljsko mesto s postavnimi prejemki ter prostim stanovanjem.

Prošnje je vlagati do 10. septembra 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem, dne 16. avgusta 1904.

Št. 783.

Na enorazredni ljudski šoli na Homcu je stalno oddati mesto učitelja-voditelja s postavnimi prejemki.

Opremljene prošnje je službenim potom poslati tukajšnjemu uradu do 30. septembra 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 20. avgusta 1904.

Z. 1045.

An der einklassigen Volksschule in Koprivnik ist die erledigte Lehrer- und Schulleiterstelle mit den systemmässigen Bezügen nebst dem Genusse der Naturalwohnung definitiv eventuell provisorisch zu besetzen.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Wege bis 10. September hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrat Radmannsdorf, am 13. August 1904.

Št. 357.

Štajersko.

Na dvorazredni ljudski šoli v Veržeju se učiteljska služba s plačilom po III. razredu in s prostim stanovanjem za stalno oziroma začasno nameščenje zopet razpiše.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prositelji, oziroma prositeljice naj vložijo svoje pravilno opremljene prošnje do 20. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Veržeju, pošta Križevci.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 22. avgusta 1904.

Članom vdovskega učitelj. društva.

Proti sredi septembra bo sklican občni zbor vdovskega društva. Neki ljubljanski g. tovariš bo stavil predlog:

»Zaradi boljšega obrestovanja naj se kupi v Ljubljani hiša.«

Da se vsem takim in enakim špekulacijam z denarjem, ki je namenjen našim vdovam in sirotam, odločno upremo, pozivljam vse člane tega društva, da se udeleže polnoštevilno občnega zbora.

Na Viču, dne 26. avgusta 1904.

Josip Gregorin.

Naročnikom „Šolske pesmarice z narodnimi napevi“ na znanje!

Onim p. n. tovarišem in tovarišicam, ki me vprašujejo, kdaj izide »Šolska pesmarica z nar. napevi«, tem potom vljudno naznanjam, da manjka do števila odjemnikov, ki ga hoče založnik, da se doseže, preden da precej obširno zbirko v tisk, še kakih 350 naročnikov.

Slavna šolska vodstva, ki mi do sedaj še niso vrnila nabiralnih, oziroma naročilnih dopisnic, s tem nujno prosim, da to čim najhitreje store, seveda tudi tedaj, ako se na njihovem zavodu ni oglasil noben naročnik; založnik mora vedeti, pri čem je. Ker so bile razposlane nabiralne dopisnice frankovane in torej njih vrnitev ne povzroči poedinim gg. tovarišem in tovarišicam nikakih stroškov, se trdno nadejam, da se dotičniki odzovejo prav kmalu svoji dolžnosti.

V Središču, dne 25. avgusta 1904.

Anton Kosi.

Uprava humorističnega lista

„Škrata“

daruje po 1 krono za „Učiteljski konvikt“

od vsakega naročnika izmed učiteljstva, ki plača vsoletno naročnino 6 kron ali pa 50 vinarjev od polletne naročnine 3 kron. — To velja pa tudi sploh za vsako naročnino (tudi neučitelja), ako se nam pošlje potem učiteljstva. Dotično vsoto se pošlje lahko direktno »Učiteljskemu konviktu«, ostalo naročnino pa na: Upravništvo »Škrata« v Trstu. (»Škrata« je edini slovenski humoristično-satirični list z originalnimi ilustracijami.)

Izšel bo v zalogi R. Šeberja v Postojni

Ročni zapisnik

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južno-Štajerskem in Primorskem

in z osebnim staležem kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1904/05. XI. letnik.

Sestavil Štefan Primožič.

Cena: Za 75 učencev kron 1.40, za 100 učencev kron 1.50, za 125 učencev kron 1.60, za 150 učencev kron 1.70. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Obenem priporoča gorenja trdka slavnim šolskim vodstvom svojo

zalogo uradnih šolskih tiskovin,

raznih poštih in drugih tiskovin, katere se rabijo v šoli kot učilo.

Ne zabite
„Učiteljskega konvikta!“

Slavnim šolskim vodstvom in okrajnim šolskim svetom - -

vljudno naznanjam, da sem priredil uradno pregledane **šolske tiskovine** in jih prodajam po običajnih cenah. Tiskovine so vse na lepem kancelijskem papirju in moderno izdelane.

V zalogi imam tudi vse druge šolske potrebščine po najnižjih cenah.

Priporočam se za obila naročila

Dragotin Fribar

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 6.

Prva in edina jugoslovanska tovarna šolskih zvezkov in papirnih izdelkov **Jos. Petrič v Ljubljani** (Sv. Martina cesta št. 20)

priporoča slav. učiteljstvu in šolam svoje izborne
šolske zvezke

v najboljši kvaliteti, ki so po najnovejših predpisih prirejeni in od vis. c. kr. dež. šolskega sveta odobreni.

Zalagatelj slavne Narodne šole.

Podpornik „Učiteljskega konvikta“, revnih učencev in drugih narodnih društev.

**Največja zaloga vsakovrstnega papirja, pisalnih, risalnih in šolskih potrebščin
po najnižjih cenah.**

Vzorci na zahtevanje poštne prosti.

P. n. Zalogo mojih šolskih zvezkov in drugih papirnih izdelkov ima tudi
gdč. V. Kenda, trgovka s papirjem v Ljubljani, Dunajska cesta 20,
katere po mojih originalnih cenah prodaja.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljke naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.